

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Paltamon *Työtä kaikille* -kokeilun arviointitutkimus ja sen johtopäätökset

Paltamon Työtä Kaikille -loppuseminaari 29.1.2014

Seppo Koskinen ja tutkimusryhmä

TAUSTA

- Paltamon täystyöllisyyskokeilun vaikutusten pätevä arviointi tärkeää: onko toimintamallia syytä soveltaa muuallakin?
- TEROKA-tutkijaverkosto tarjoutui suunnittelemaan, miten kokeilun terveys- ja hyvinvointivaikutukset voitaisiin arvioida
- Sosiaali- ja terveysministeriö, Työministeriö ja Kela ryhtyivät rahoittamaan arviointia ja edellyttivät myös talous- ja työllisyysvaikutusten arviointia
- Arviointihankkeen valmistelua ja toteutusta varten koottiin vuoden 2008 lopussa laaja projektiryhmä, jossa olivat edustettuina Kansanterveyslaitos, Stakes, Työterveyslaitos, Kela, VATT, Eläketurvakeskus, Kuntoutussäätiö, Sosiaali- ja terveysministeriö, Lapin ja Helsingin yliopistot, Paltamon kunta, Kainuun maakunta -kuntayhtymä

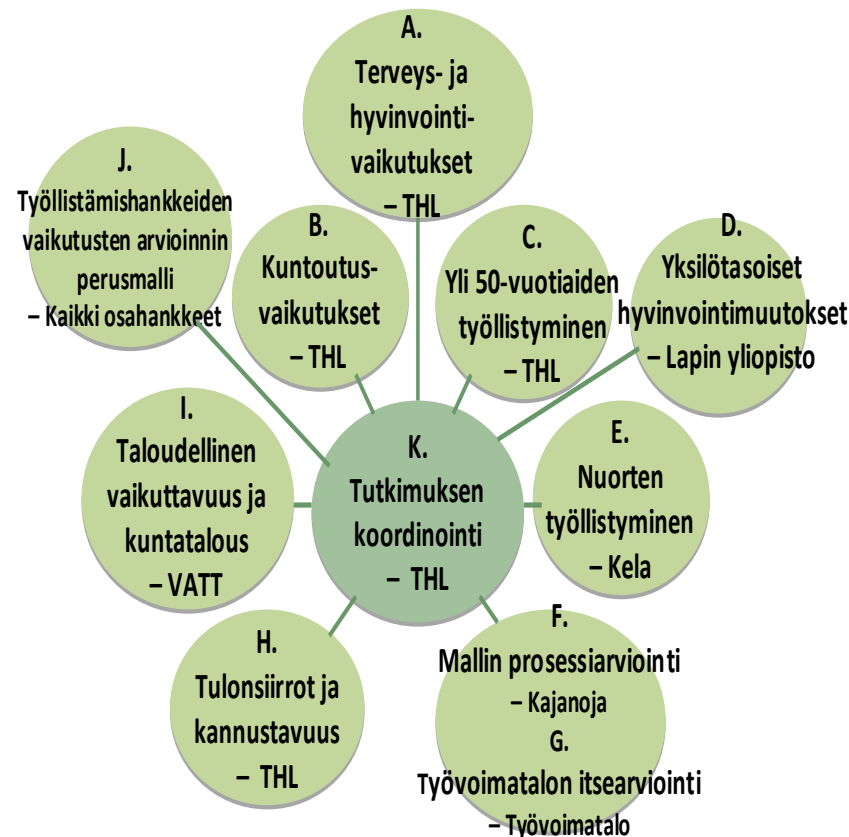

OSATUTKIMUKSET

- A** Terveys- ja hyvinvointivaikutukset (THL)
- B** Kuntoutusvaikutukset (THL)
- C** Yli 50-vuotiaiden työllistyminen (THL)
- D** 25–50-vuotiaiden hyvinvoinnin muutokset (Lapin yliopisto)
- E** Nuorten työllistyminen (Kela)
- I** Taloudellinen vaikuttavuus ja kuntatalous (VATT, Kela)
- H** Tulonsiirrot ja kannustavuus (THL)
- F** Mallin prosessiarviointi (Jouko Kajanojan tutkimusryhmä)
- G** Työvoimatalon itsearviointi (Paltamon työvoimayhdistys ry)

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Työllisyys, terveys ja hyvinvointi Paltamon työllistämismallin vaikutusten arviointi Tutkimuskokonaisuus 2009-2013

TUTKITTAVAT RYHMÄT

1. Kaikki Paltamon kunnan 31.12.2008 työttömät/lomautetut asukkaat (292)
  2. Otos 31.12.2008: iän, sukupuolen ja siviilisäädyn suhteen kaltaistetut Paltamon kunnan työssäkäyvät asukkaat (313)
  3. Kaikki Sonkajärven kunnan 31.12.2008 työttömät/lomautetut asukkaat (295)
  4. Lisäksi joihinkin osatutkimukseen mukaan otettiin tutkimuksen aikana Työnhakuklubiin ja Työvoimataloon tulevat, jotka eivät kuuluneet edellä mainittuihin ryhmiin
- Rekisteritietojen osalta vertailua tehtiin muihinkin ryhmiin

Työllisyysvaikutuksia

- Työttömyys aleni Paltamossa jyrkästi, 17 prosentista noin 4 prosenttiin
- ”Työtä Kaikille” oli kokeilun keskeinen periaate, joka pääosin toteutui
- Paltamon toimintamalli työllisti lähes kaikki kunnan 16–64-vuotiaat, myös vaikeasti työllistettävät, työttömät työnhakijat
- Avoimille työmarkkinoille siirtyminen oli toivottua harvinaisempaa, kun uusia työpaikkoja syntyi niukasti kokeilun aikana heikentyneessä taloudellisessa tilanteessa

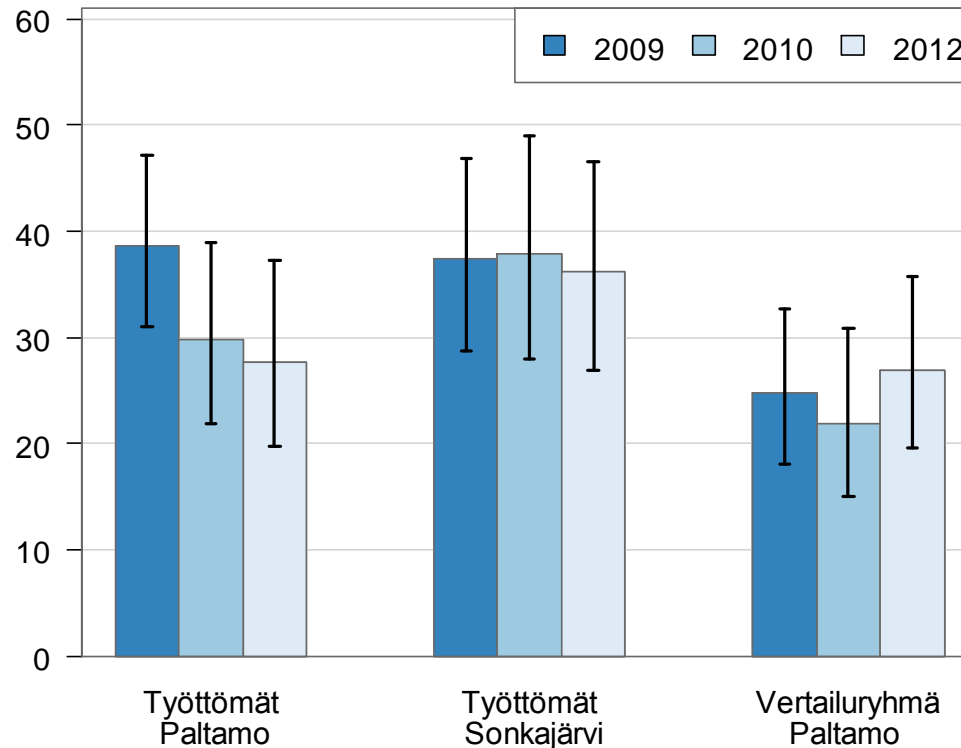

Hyvinvointivaikutuksia, 1/4

- Muutokset **terveydessä** vähäisiä:
  - Paltamon kokeilun alussa työttöminä olleiden paltamolaisten fyysinen ja psyykinen terveys oli monen mittarin valossa huonompi kuin työssä käyvien
  - Useimmat tarkastelluista sairauksista, niiden riskitekijöistä ja oireista ovat pitkäaikaisia tai pysyviä, eikä niiden yleisyydessä havaittu suuria muutoksia.
- **Elintavoissa** joitakin muutoksia:
  - alkoholin riskikäyttäjien osuus pieneni seurantajakson aikana Paltamon työttömien ryhmässä
  - tupakoivien osuus pieneni, joskin samanlainen muutos havaittiin myös vertailuryhmissä.

Alkoholin riskikäyttäjien osuus (%) seurantajaksolla tutkimusryhmittäin

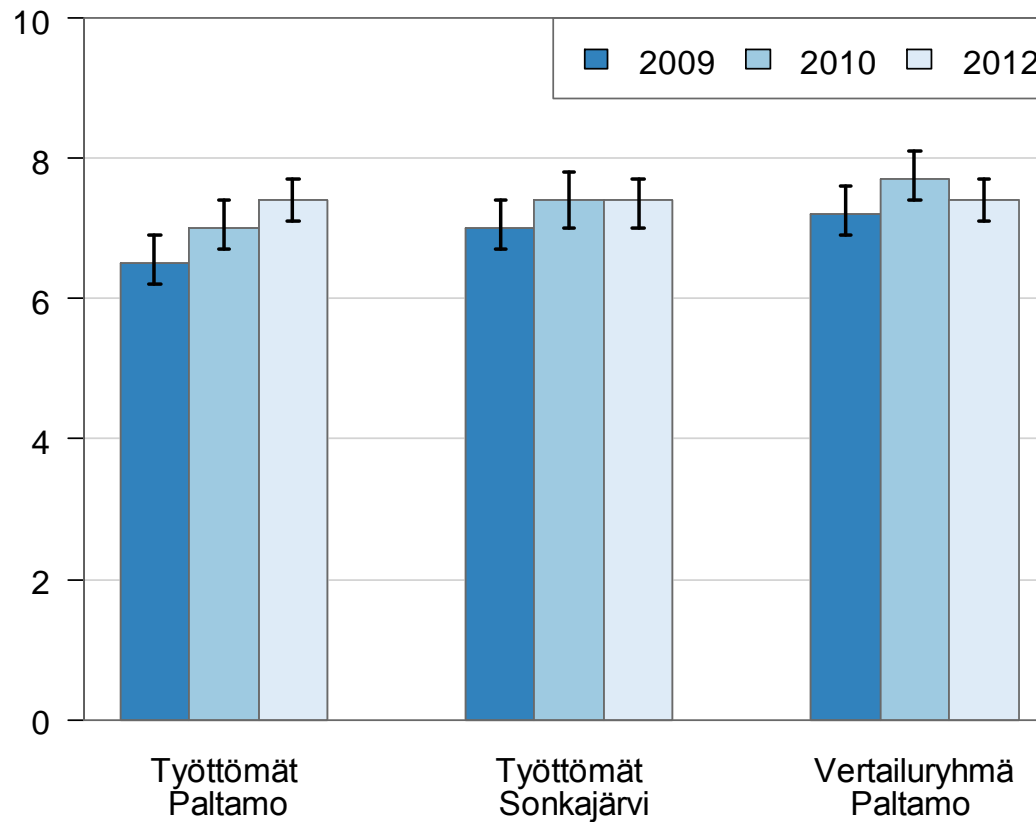
Hyvinvointivaikutuksia, 2/4

- Koetussa **toimeentulossa** ei merkittäviä muutoksia
- Koetussa **elämänlaadussa** ei merkittäviä muutoksia seurantatutkimuksen aikana
- **Sosiaalinen pääoma** lisääntyi ennen kokeilua työttöminä olleiden paltamolaisten keskuudessa:
  - kerho- ja yhdistystoimintaan osallistuminen ja luottamus lisääntyivät, yksinäisyys väheni

Luottamus paikallisiin tiedotusvälineisiin seurantajaksolla tutkimusryhmittäin (keskiarvo, asteikko 0 – 10)

Hyvinvointivaikutuksia, 3/4

- Paltamon kokeilussa työllistetyt saivat **työterveyshuollon** palveluja ja pääsivät toiminta- ja työkyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointiin
- **Työn, ammatillisen ja sosiaalisen kuntoutumisen yhdistäminen** oli tärkeätä erityisesti pitkään työttömänä olleille
- **Eläkeselvittelyn** tarvetta oli suhteellisen paljon ja kuntoutuksen mahdollisuudet jäivät rajallisiksi

Hyvinvointivaikutuksia, 4/4

Eri ikäryhmien kokemukset erilaisia:

- **16–24-vuotiaille** etenkin Työvoimatalon ulkopuolella tehty työ ja hankittu työkokemus tärkeitä tulevaisuuden ja oman elämän hallinnan kannalta. Työstä saatu tulo mahdollisti taloudellisen itsenäistymisen.
- **25-50-vuotiaat** kriittisiä: lähes puolet Paltamon 25–50-vuotiaista työllistetyistä koki, ettei heidän hyvinvointinsa parantunut kokeilun aikana. Heille malli ei tarjonnut riittäviä näkymiä tulevista työ- ja toimeentulomahdollisuuksista.
- **Yli 50-vuotiaat** työllistetyt näkivät kokeilun mahdollisuutena palata avoimille työmarkkinoille. Työ ja työssäkäynti merkitsivät tälle ikäryhmälle keskeistä elämänsisältöä. Mielekäs tekeminen, kokemus tarpeellisuudesta ja osallisuus työyhteisössä lisäsivät fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia.

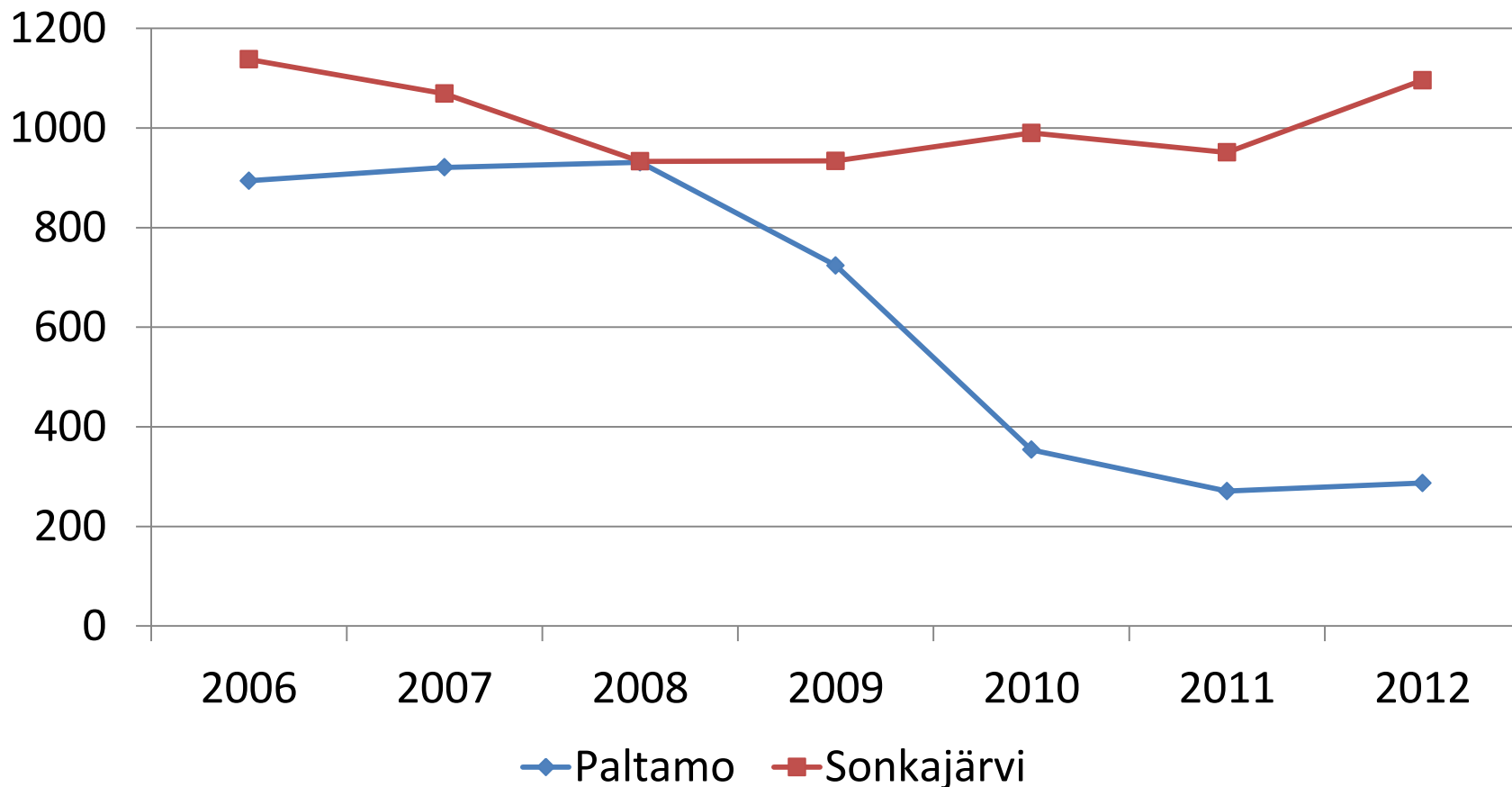

Taloudellisia vaikutuksia

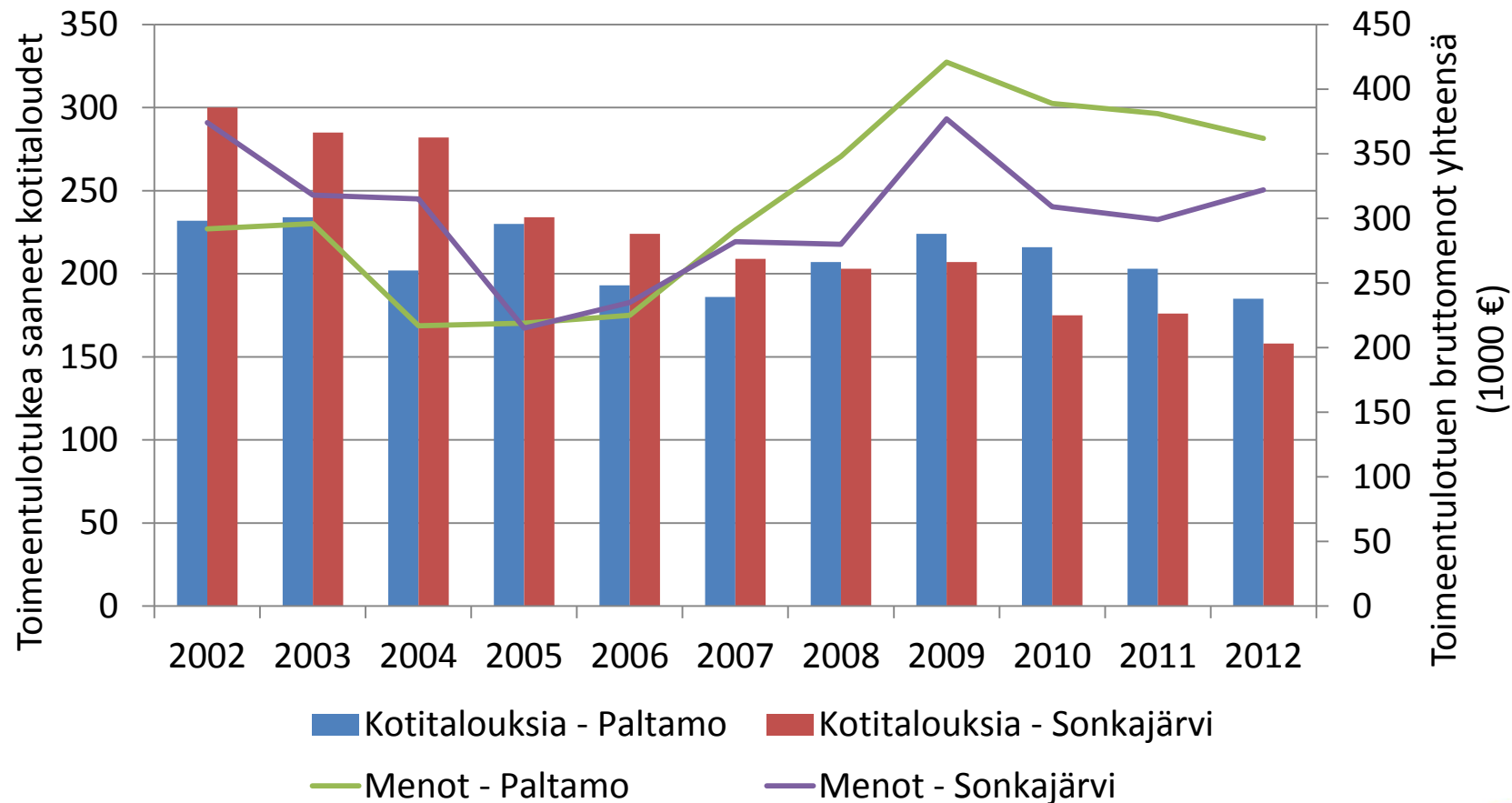
- Työllisyyskokeilun kustannukset olivat vuosina 2009–2012 yhteensä 13,8 miljoonaa euroa. Samana jaksona kokeilu palautti yhteiskunnalle **yli 60 prosenttia** siihen sijoitetusta rahoituksesta.
- Suurimmat kustannussäästöt saavutettiin **ansiosidonnaisen työttömyysturvan** säästöinä.
- Säästöt **sosiaaliturvassa**, kuten asumistuessa ja toimeentulotuessa, eivät toteutuneet odotetulla tavalla.
- Kokeilu toi näkyviin **työkykyyn** liittyviä ongelmia ja työllistämisen myötä sairauslomat johtivat lisääntyneeseen sairauspäivärahojen käyttöön.

Maksetut työmarkkinatuet ja peruspäivärahat Paltamossa ja Sonkajärvellä (1000 €) 2006-2012

Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet ja toimeentulotuen bruttomenot yhteensä Paltamossa ja Sonkajärvellä 2002–2012

Siirrettävyys +

- Palkkatyösuhte kokeilun vahvuuksia: hyvä työterveyshuolto, eläkkeen karttuminen
- Useita hyvin toimivia työkäytäntöjä, mm. työnhakuvalmennus, työhönvalmennus, ammatillisen ja sosiaalisen kuntoutuksen yhdistäminen, korttikoulutukset sekä työnetsintä

Siirrettävyys ?

- Työtä kaikille vai nimenomaan nuorille ja vaikeasti työllistyville pitkäaikaistyöttömille?
- Palkkamalli: epäilyksiä epäoikeudenmukaisuudesta, lukkiuttavasta vaikutuksesta ja vähäisestä kannustavuudesta, riittävän toimeentulon turvaamisesta
- Yksilöllisesti räätälöidyt kuntoutustoimenpiteet tarpeen
- Toimenpiteiden kannustavuus sekä osallistumisen vapaaehtoisuus tai velvoittavuus?
- Onnistuminen edellyttää sitoutunutta, osaavaa ja yhteistyökykyistä henkilöstöä: mallin tulokset riippuvat paljolti sen toteuttajista

Yhteenveto

- Paltamon Työtä kaikille -kokeilu onnistui:
  - Mallia kyettiin toteuttamaan 5 vuotta ajoittaisista ongelmista huolimatta
  - Työttömyys väheni neljäsosaan lähtötilanteesta
  - Selviä viitteitä myönteisistä hyvinvointivaikutuksista
- Mutta:
  - Palkkamallissa mm. kannustavuusongelmia
  - Mallin kustannukset ylittivät sen tuomat säästöt
  - Tällaisen toiminnan tuloksellisuus riippuu myös toteuttajien valmiuksista
- Osa vaikutuksista ilmenee vasta myöhemmin → arviointia jatkettava

ARVIOINTITUTKIMUKSEN TUTKIJAT

Katri Hannikainen-Ingman, tutkija, THL
Anne Huotari, toiminnanjohtaja, Paltamon työvoimayhdistys ry
Kari Hämäläinen, johtava ekonomisti, VATT
Ulla Hämäläinen, johtava tutkija, Kela
Tommi Härkänen, tutkimuspäällikkö, THL
Roosa Jolkkonen, tutkimusavustaja, Kela
Risto Kaikkonen, kehittämispäällikkö, THL
Jouko Kajanoja, dosentti, Helsingin yliopisto, Emmapalvelut Oy
Jouko Karjalainen, tutkija, THL
Anne Keränen, tutkimusavustaja, Lapin yliopisto
Raija Kerätär, työterveyshuollon erikoislääkäri, Oorninki Oy
Riitta-Liisa Kokko, erikoistutkija, THL
Seppo Koskinen, tutkimusprofessori, THL
Pirjo-Liisa Kotiranta, projektikoordinaattori, THL
Marika Kunnari, tutkija, Lapin yliopisto
Arto Laurikainen, kunnanjohtaja, Paltamon kunta

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Lars Leemann, tutkija, THL
Eila Linnanmäki, johtava asiantuntija, THL
Tuija Martelin, tutkimuspäällikkö, THL
Antti Moisio, tutkimusjohtaja, VATT
Pasi Moisio, tutkimusprofessori, THL
Tomi Mäki-Opas, erikoistutkija, THL
Tellervo Nenonen, tutkija, projektikoordinaattori, THL
Teemu Palviainen, korkeakouluharjoittelija, THL
Ritva Prättälä, johtava tutkija, THL
Riitta Romppainen, kouluttaja, työhönvalmentaja, Koulutusavain Oy
Peppi Saikku, tutkija, THL
Päivi Sainio, kehittämispäällikkö, THL
Jouko Soukainen, työterveyslääkäri, Oorninki Oy
Asko Suikkanen, professori, Lapin yliopisto
Ulla Tyyni, suunnittelija, THL
Minna Ylikännö, erikoistutkija, Kansaneläkelaitos

ARVIOINTITUTKIMUKSEN OHJAUSRYHMÄ

Rauno Vanhanen, puheenjohtaja Työ- ja elinkeinoministeriö 2009–2011

Kari Ilmonen, puheenjohtaja, Sosiaali- ja terveysministeriö 2012–2013

Kari Gröhn, Sosiaali- ja terveysministeriö

Merja Hirvonen, Suomen Yrittäjät

Anne Huotari, Paltamon Työnhakuklubi / Paltamon työvoimayhdistys ry.

Olli Kangas, Kela

Lea Karjalainen, Työttömien valtakunnallinen yhteistoimintajärjestö

Merja Kauhanen, Palkansaajien tutkimuslaitos

Päivi Kerminen / Päivi Haavisto-Vuori, Työ- ja elinkeinoministeriö

Riitta-Liisa Kokko, THL

Ville Kopra, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö

Seppo Koskinen, THL

Elisa Kostainen, sihteeri, THL 2009–2010

Pirjo-Liisa Kotiranta, sihteeri, THL 2010–2012

Arto Laurikainen, Paltamon kunta

Erja Lindberg, Kuntaliitto

Eila Linnanmäki, THL

Juha Majanen, Valtiovarainministeriö

Tellervo Nenonen, sihteeri, THL 2013

Pekka Puska, THL

Leila Pölkky-Pieskä, Paltamon työvoimayhdistys ry 2009–2011

Eveliina Pöyhönen Sosiaali- ja terveysministeriö STM/yhteyshenkilö 2012–2013

Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto

Keijo Sahrman, Kuntaliitto

Arto Satonen, Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta, eduskunta

Riitta Särkelä, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto

Harri Vainio, Työterveyslaitos

Pirjo Väänänen, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK

